

(A)ЛУДИРАЊА

Милијана Балетић
понедељак, 18. јул 2016.

„СВИЛЕН КОНАЦ“ ЕРДОГАНОВ ИЛИ – ЕРДОГАНУ

Чудеса тренутне турске политике – од покушаја војног пуча и тврдње, а и гласина, ко иза њега стоји, до очигледног заокрета у званичној политици Турске према досадашњим непријатељима – и пријатељима, можда – могла би гурнути Турску у опасну неизвесност и непредвидиву експлозију...

Мада је покушај војног пуча у Турској, који се одвијао у ноћи између 15. и 16. јула, био изненађење, војни удари у тој држави, с обзиром да их је од '50-тих година прошлог века до сада било пет, може се рећи да су више – уобичајена појава?!

Све је почело око 22 сата и завршило се пре зоре! Биланс, само у људским жртвама је готово 300 убијених и око 1440 рањених, порушени делови Анкаре, Инстанбула, пуцање на парламент...?! Против пучиста изборио се директно народ који је, на позив премудрог турског председника Реџепа Тајипа Ердогана, масовно изашао на улице и голорук јуришао на тенкове и циви, тако да се на лицу места „измерила“ снага оних који су „за“ и оних који су „против“ – и Ердогана и војног удара! Легално изабраној власти, стигла је подршка и од светских званичника! Против пучиста јавно су стали и опозиција и војни врх у Турској – ма шта то значило... – уследиле су на хиљаде хапшења осумњичених из свих државних структура?!

Ердоган је стао пред окупљени народ који га је еуфорично поздрављао! Из масе су се чули „спонтани“ узвици „хоћемо смртну казну“ и Ердоганов одговор како треба „чути глас народа“ и обећање да ће се о тој „вољи народа“ расправљати у парламенту – чиста демократија?! За покушај војног удара директно је оптужио Фетулаха Гулена, који живи у САД, назвавши то чином велеиздаје, уз јавно упућени захтев Америци да му Гулена изруче! Огласио се и сам Гулен: „Као неко ко је пропатио током више војних пучева, посебно је увредљиво да будем оптужен да имам било какве везе са таквим покушајем“?!

Како се год окрене, „удар на Турску“ у први план је избацио две личности: Ердогана и Гулена – дубина само може да се наслућује! Скоро подједнако моћни у турском друштву, некад делујући заједнички, а некад се њихов утицај смењивао! С обзиром на утисак да се данас Турска налази у изазваном хаосу личног сукоба ова два снажна политичара – идемо редом!

Ко је, заправо, Гулен?! Једини који може да парира неприкосновеноме владару Ердогану, коме опозиција од 2002. није нека сметња, његов је доскорашњи саборац, сада љути противник 75-огодишњи бивши имам и садашњи проповедник и писац, који од 1999. живи у Пенсилванији у Америци! Рођен '41. у турској провинцији Ерзурум, са 18 година постаје имам са седиштем у граду Једрену близу Бугарске. По одслужењу војске 1962. враћа се у родно место и оснива локални огранак Заједнице за борбу против комунизма, и

то, наводно, уз помоћ обавештајних служби Америке и Турске! Као строго националистичка организација, добила је у току Хладног рата значајну улогу, а Гулен улазницу под окриље Америке! Од 1999. када је због лечења отишао у САД, у Турску се више није враћао!

Гулен је изузетно способна, такође харизматична личност, која заговара друштво засновано на правди, правичности, поштовању свих, а у економији на споју ислама и капитализма. Док се он жестоко борио против Ататуркове секуларне Турске – војска је још жешће бранила! Потом је Гулен променио тактику, основао покрет Хизмет (“служење”) који шири његову идеју кроз приватне школе и организације! Промена свести – оружје је које побеђује?! У Хизмет је прво умрежио целу Турску, а касније, с обзиром на огромну турску дијаспору, ширио се по Планети! Само у Немачкој има преко 300 организација блиских Гулену, преко 20 званично одобрених приватних школа и око 1590 ваншколских училишта?! Његов покрет чврсто је сарађивао са владајућом Ердогановом Партијом правде и развоја (АКП) у спровођењу реформи и борби против турске војске која се традиционално меша у вођење државне политике! Данас је цела Турска преплављена Гуленовим невладиним сектором организованих исламских верника! Скоро да је међу Турцима постала ствар престижа припадати Гуленовом учењу и бити под његовом организацијом!

Доласком Ердогана на власт 2002. Гуленова политика доживљава процват, а њих двојица снагу истомишљеника и сабораца. Тај период је обележен моћним економским развојем Турске, сарадњом са ЕУ и почетком преговора о евроинтеграцији 2005. Ова „љубав“ траје до 2014. када је Ердоганова Турска издала налог за хапшење Гулена, оптужујући га да хоће да га збаци с власти?!

Раскол међу њима настаје годину дана пре, када је врх турске власти обухваћен истрагом о корупцији, зашта Ердоган окривљује Гулена и његове људе, обелодањујући како његове присталице прислушкују канцеларију Ердогана, који је тада био премијер! Убрзо су „откривене“ и паралелне државне структуре Гуленових следбеника у свим државним институцијама и другим организацијама које су имале за циљ преузимање власти! Након тога уследиле су смене његових присталица, отворени сукоб Гулена и Ердогана, а покрет Хизмет стављен је на турску државну листу терористичких организација – и под тим изговором врше се чистке, несумњиво јаке Гуленове мреже!

Друга страна овог личног сукоба два политичара је данашњи турски председник Реџеп Тајип Ердоган – несумњиво харизматична личност са огромним даром привлачења масе! Потекао је из миљеа неутицајног народа са маргина друштва, прошао пут од сиромашног уличног продавца ђеврека, до градоначелника Истанбула и вође турских конзервативаца – Партије правде и развоја (АКП), која влада Турском последњих 14 година! Одликује га изузетна оштроумност, патријархално васпитање и чврста везаност за сунитски ислам! Поред Кемала-паше Ататурка, који је од 1923. до '38. водио наследницу Османске империје – Турску, Ердоган представља најзначајнијег државника савремене Турске!

Владавина му је обележена лукавством и бескрупулозношћу, у којој – све што није могао придобити, без милости је згазио! У првим годинама од преузимања власти, заједно са његовом АКП – чврсто укореваном у исламистичку идеологију – водио је рововску битку са бастионима наслеђеног Ататурковог секуларног друштва! Делује невероватно, али за своју апсолутну власт, Ердоган је, чак, усклађивао систем одбране Турске са ЕУ, како би – под тим велом – сломио, до тада, свемоћну секуларно орјентисану турску армију

и ставио је под своју контролу! Не само оружане снаге Турске, него све – од судства до полиције, медија..., све је, или под диригентском палицом Ердогана, или под његовим прогоном! И сарадња са Фетулахом Гуленом – до задње капи интереса, а потом одбацивање – сведочи о његовој макијавелистичкој владавини! Мада демократски изабран, његова владавина обележена је замагљеном диктатуром – гушење слободе говора, хапшење интелектуалаца, смене по државним институцијама, склањање свега што му може бити препрека на путу апсолутне власти, што Турску гура у опасну неизвесност и непредвидиву експлозију?!

Ако се зна да је много критичара Гуленове политике, међу којима су и Курди и секуларисти у Турској, и да његов покрет Хизмет сматрају „тоталитарним и базираним на конзервативном исламу и етничком турском национализму“, те да се исте такве критике упућују и Ердогану, доказ је да њихов сукоб није око политике – напротив – већ ко ће од њих двојице бити на власти!!!

А где је ту Турска?! Све до новембра прошле године, када је оборила борбени руски авион изнад сиријско-турске границе, након чега је уследио прекид дипломатских односа и увођење економских санкција Русије, Турска се чинила незауостављивом, моћном силом, која је последњих деценија кренула и у поновни поход на Балкан?!

Она је одмах признала Косово?! Са Албанијом – никад боља! Турска је и једна од главних заговорница унитаризације БиХ и брисања Републике Српске?! Њихови државници то су пропагирани као званичну политику! Недавно смењени премијер Ахмет Давутоглу имао је толико „бисер-изјава“, да се не зна која је од које „боља“?! У октобру 2009. у Сарајеву, тада у својству шефа дипломатије Турске, изјавио је: „Ми желимо нови балкански регион, утемељен на политичким вредностима, економској међузависности, сарадњи и културној хармонији. То је био отомански Балкан. Отоманска столећа Балкана су успешна прича, а сада је треба обновити. Ми ћемо обновити овај Балкан“?! Турска је и капитал улагала и јачала односе са свима који се сматрају бошњацима, од БиХ до Рашке области! Све ово – у дубокој је супротности са интересом Србије и Срба! И те инвестиције – само су параван за политички утицај – тешко се Турци, без неке, од новца одвајају?!

Уосталом – сумњам да би сви ови балкански апетити Турске били могући да нису у сарадњи са нашим западним „пријатељима“, који су им дозволили улогу „заштитника“ Балкана – из вишеструких разлога?!

Колико је Запад умешан у ову причу најновијег војног пуча преко Гулена, с обзиром на то да тамо живи, или можда Гулен само користи западну позицију за прављење новог турског исламског друштва сатканог од традиционалног сунитског ислама спојеног са глобалним капитализмом – све ми се чини да је нејака снага било којег појединца за такву моћ?! По избијању државног удара одмах је војна база „Инџирлик“ у Турској блокирана и искључена јој струја! То је једна од шест НАТО база у Европи од изузетног значаја, у којој се налази и нуклеарно тактичко наоружање?! Шеф турске дипломатије Мевлут Чавушоглу изјавио је да су „војници који служе у војној бази 'Инџирлик'– умешани у припрему војног пуча“?! Турски министар рада Сулејман Сојлу био је директнији и отворено оптужио Вашингтон да стоји иза покушаја државног удара! Како ће ово, и да ли ће, утицати на односе Турске и Америке која је кључни савезник НАТО-а и сарадник САД-а у изузетно нестабилном подручју – питање је?!

Тешко је данас предвидети судбину Турске, која је несумњиво значајан међународни фактор, чији утицај мимо њених граница није мали – захваљујући историји, положају, величини, броју становника, чланству у НАТО-у још од 1952... Таква Турска,

поред унутрашњег сукоба има рат и хаос на граници са Сиријом и Ираком; јачање курдске тежње за коначним стварањем своје државе Курдистан; тоталну дестабилизацију државе учесталим терористичким нападима и масакрима са стотинама мртвих и хиљадама рањених; поремећене односе са Русијом; државу опседнуту милионским избеглицама...

Након свега – чудеса тренутне турске политике врло су разноврсна и загонетна?! Гласине које круже, да иза војног удара стоји Ердоган како би имао алиби да се коначно обрачуна са мрежом Гуленових присталица у држави, налазе утемељење у његовој изјави да ће „очистити државу од вируса који је захватио“?! Има и оног што нису гласине?! Само неколико недеља пре пуча Ердоган је кренуо и у поправљање односа са многим земљама – од Русије, преко Израела, до Сирије?! Турски премијер Јилдирим, пре неколико дана изненадио је јавност, а поготово сиријске побуњенике, да ће „Анкара радити на побољшању и нормализацији односа с Дамаском“, што би значило потпуни заокрет турске политике – не само према Сирији?! Да ли је, заиста, све ово стварни заокрет или само тактички Ердоганов маневар – шта год – први му не би био?!